

Grupa autora

Adolescencija

ŠANSA, ROMANSA I PSIHOPATOLOGIJA

Priredio

Vojislav Ćurčić

Beograd
2019.
DERETA

Biblioteka
POSEBNA IZDANJA

Urednik
Vojislav Ćurčić

PREDGOVOR

Adolescencija ili mladalaštvo izuzetno je značajan razvojni period, možda čak i najznačajniji u formiranju odrasle osobe. Međutim, ovaj period je često i buran i hirovit, ali zato adolescentu daje mogućnost da se iz deteta preobrazi u odraslu, dovoljno stabilnu, zrelu i odgovornu osobu. Hirovitost ovog razvojnog perioda nekada uzrokuje manje ili veće nestabilnosti, pa samim tim nosi i rizike po mentalno zdravlje adolescenata.

Adolescentni period ima svoje specifičnosti, od kojih su neke bazične i prisutne u svim epohama i na svim prostorima tzv. Zapadne civilizacije, dok su druge promenljive i zavise od vremena i okolnosti.

Većina adolescenata bezbedno i relativno lako proživi ovu razvojnu fazu, uz sve dileme, sumnje, nemire, radosti, tugovanja, napetosti, nelagodnosti, nezadovoljstva, ali i izvesne promene u emocijama i ponašanju. Sve su ovo očekivane, uobičajene i normalne karakteristike adolescencije. Manji broj adolescenata ima ozbiljnije i veće probleme, koji zahtevaju ne samo pomoć porodice i prijatelja već i profesionalaca.

Eminentni stručnjaci za mentalno zdravlje adolescenata, autori ovih tekstova, opisali su i objasnili ponašanje i najčešće poremećaje u sadašnjoj generaciji mladih na našim prostorima. Njihova izlaganja su bila prezentovana na stručnom skupu koji je organizovalo Društvo za dečju i adolescentnu psihijatriju i srodne struke Srbije – DEAPS.

Verujemo da će sadržaj knjige omogućiti stručnjacima različitih profila, koji se profesionalno bave mladima, da obogate svoja znanja i razumevanje adolescenata, njihovih psiholoških problema i psihopatoloških fenomena, kao i da im adekvatno pomognu u situacijama kada je mladima to potrebno.

Takođe, verujemo da će knjiga pomoći i adolescentima da bolje razumeju i prihvate sebe. Pomoći će, nadamo se, i roditeljima i svima koji žive s njima i dele njihove dileme, nemire, probleme i komplikacije u razvoju, kao i njihova problematična i patološka stanja i ponašanja.

Urednik

AUTORI

ALČAZ Snežana, specijalista neuropsihijatar, magistar medicinskih nauka, načelnik službe bolničkog lečenja, Specijalna bolnica za bolesti zavisnosti, Beograd

ALEKSIĆ HIL Olivera, specijalista dečji psihijatar, magistar medicinskih nauka, primarijus, psihoanalitičar Psihoanalitičkog društva Srbije, psihoanalitički psihoterapeut za decu i adolescente, porodični terapeut, Institut za mentalno zdravlje, Beograd

BOROVNICA Vladimir, specijalista medicinske psihologije, porodični psihoterapeut, Odsek za adolescentnu psihijatriju i psihoterapiju, Bolnica za psihijatriju, KBC „Dr Dragiša Mišović – Dedinje”, Beograd

BRZEV ĆURČIĆ Vesna, specijalista medicinske psihologije, trening psihoanalitičar Psihoanalitičkog društva Srbije, supspecijalista psihoterapije, Psihološko savetovalište „Psihološki krugovi”, Beograd

ĆURČIĆ Vojislav, specijalista neuropsihijatar, doktor medicinskih nauka, primarijus, trening psihoanalitičar Psihoanalitičkog društva Srbije, „Psihološki krugovi”, Beograd

ĐUROVIĆ Marija, specijalista psihijatrije, šef Odseka za adolescentnu psihijatriju i psihoterapiju, Bolnica za psihijatriju, KBC „Dr Dragiša Mišović-Dedinje”, Beograd

GALOVIĆ Danijela, psiholog, psihoanalitičar Psihoanalitičkog društva Srbije, radi u privatnoj praksi

ILIĆ Ivan, specijalista psihijatar, primarijus, psihoanalitički psihoterapeut, šef Odseka za poremećaje mladih Klinike za psihijatriju Kliničkog centra Srbije, Beograd

IŠPANOVIĆ Veronika, specijalista neuropsihijatar za decu i mlade, redovni profesor u penziji Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd

KESIĆ Ana, specijalista dečje psihijatrije, primarijus, Klinika za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu, Beograd

KRASIĆ Dragana, specijalista neuropsihijatar, primarijus, šef Odeljenja dečje i adolescentne psihijatrije, Klinički centar, Klinika za zaštitu mentalnog zdravlja, Niš

LAKIĆ Aneta, specijalista neuropsihijatrije i dečje psihijatrije, supspecijalista sudske psihijatrije, redovni profesor Medicinskog fakulteta u Beogradu, v. d. direktora Klinike za neurologiju i psihijatriju za decu i omladinu, Beograd

MARKOVIĆ Jasminka, specijalista dečji psihijatar i psihoterapeut, doktor medicinskih nauka, primarijus, Odeljenje za dečju i adolescentnu psihijatriju sa parcijalnom hospitalizacijom, Klinika za psihijatriju, Klinički Centar Vojvodine, Novi Sad

MITKOVIĆ VONČINA Marija, specijalista psihijatrije, klinički asistent na Medicinskom fakultetu u Beogradu, Institut za mentalno zdravlje, Beograd

PEJOVIĆ MILOVANČEVIĆ Milica, specijalista dečje psihijatrije, docent na Medicinskom fakultetu u Beogradu, Institut za mentalno zdravlje, Beograd

---

RADOSAVLJEV KIRČANSKI Jelena, specijalista medicinske psihologije, docent na Fakultetu za medije i komunikacije Univerziteta Singidunum, Institut za mentalno zdravlje, Beograd

RISTIĆ DIMITRIJEVIĆ Radmila, specijalista psihijatrije, magistar medicinskih nauka, razvojni neuropsiholog i psihoterapeut, Odsek za psihoterapiju Klinike za psihijatrijske bolesti „Dr Laza Lazarević”, Beograd

SRDANOVIĆ MARAŠ Jelena, specijalista medicinske psihologije, doktor psiholoških nauka, psihoterapeut, asistent na Katedri za medicinsku psihologiju Medicinskog fakulteta Novi Sad, Odeljenje za dečju i adolescentnu psihijatriju sa parcijalnom hospitalizacijom, Klinika za psihijatriju, Klinički Centar Vojvodine, Novi Sad

STOJADINOVIĆ Aleksandra, specijalista pedijatar, vanredni profesor Medicinskog fakulteta u Novom Sadu, Institut za zdravstvenu zaštitu dece i omladine Vojvodine, Novi Sad

VIDOJEVIĆ Oliver, psihijatar za decu i adolescente, psihoanalitičar Psihoanalitičkog društva Srbije, Institut za mentalno zdravlje – Klinika za decu i mlade, Beograd

ŽIVOTIĆ Sanja, specijalista dečje psihijatrije, psihodramski psihoterapeut, Odsek za adolescentnu psihijatriju i psihoterapiju Bolnice za psihijatriju KBC „Dr Dragiša Mišović-Dedinje”, Beograd

SAZREVANJE IZMEĐU BAJKE I PSIHOPATOLOGIJE

VOJISLAV ĆURČIĆ

Svako životno doba ima svoje specifičnosti i svoju psihodinamiku – detinjstvo i adolescencija naročito, jer su to razvojni periodi kada se stvaraju osnove ljudskog bića, u biološkom, psihološkom i socijalnom aspektu.

Adolescencija je posebno buran i dramatičan period jer preobražaji dotadašnjeg deteta u mladu, gotovo odraslu osobu prožimaju sveukupno biće adolescenta, a dešavaju se vrlo brzo, tokom nekoliko godina. Taj brzi rast i velike promene raduju većinu adolescenata, jer predstavljaju znak odrastanja i približavanja željenom statusu i svetu odraslih. Adolescenti imaju osećaj snage i moći, uživaju u rastu i veličini tela, njegovoj lepoti, novim seksualnim uzbuđenjima. Budi im se radoznalost, jer otkrivaju svoje nove mogućnosti, kako fizičke (uključujući seksualne), tako i psihološke, pre svega intelektualne, ali i socijalne. Počinju da misle apstraktno, razmišljaju drugačije, okupiraju ih nove teme, između ostalih, možda prvi put, poreklo i smisao života i sveta. Otkrivaju lepotu življenja i druženja, razmišljanja i fantaziranja o sebi i drugima, i to im okupira značajan deo vremena, inspirisani su

na kreacije u različitim aspektima svog ponašanja i delovanja. Maštaju o novim postignućima, dive se nekim novim idolima, posvećuju se nekim novim idealima. Zato je to jedan divan period u kome adolescenti uživaju, a kao takvog ga se i odrasli kasnije sećaju. Otuda ima mnogo uspomena, pesama i romana koji s pravom veličaju mladost, adolescenciju. I ona jeste poseban, romantičan, gotovo bajkovit period za najveći broj adolescenata.

Ipak, ove romantične predstave lišene su sećanja na teskobe, nelaagodnosti, dileme i probleme s kojima se adolescenti takođe nose. Kako se prilagoditi i kako prihvatiti svoje novo, seksualno i reproduktivno funkcionalno telo? Kako naći dovoljno dobru i razumnu ravnotežu između privrženosti roditeljima i porodici i težnje za samostalnošću? Kako funkcionisati i ponašati se odraslo, kada još uvek ima dosta dečjeg u osećanjima, stavovima, doživljajima i razumevanju dešavanja u sebi i oko sebe? Kako biti zreo i odgovoran kada još nisu spremni na to? Kako biti stabilan i predvidiv uz sve bure koje se dešavaju u njima?

PREOBRAŽAJI I BURE U ADOLESCENCIJI

Adolescenciji prethodi pubertet, kada pre svega dolazi do telesnih promena koje čine da telo deteta poraste i postane slično telima odraslih, ne samo po izgledu i obliku nego i po funkcijama – seksualnosti i reproduktivnoj sposobnosti.

Telo koje se rascveta u pubertetu kod najvećeg broja adolescenata izaziva radost, ponos, divljenje i osećaj moći. Svaki centimetar visine, obima mišića, struka ili grudi izaziva istinsku fascinaciju i neopisivo uzbuđenje, zadojeno uvek novim iskustvom snage i sile nagona, prvenstveno seksualnog. Istovremeno, snaga tela i probuđene agresivnosti, teškoća i neiskustvo u njenoj kontroli doprinose uobičajenoj neobuzdanosti, neumerenosti i impulsivnosti adolescenta, kojoj se adolescenti takođe raduju, za razliku od ljudi u njihovom okruženju.

Konačno, telo se svojom veličinom i oblikom vrlo približava telu odraslih, što adolescentu stvara doživljaj ili iluziju dostizanja željene zrelosti i statusa odraslih. Zbog svega toga bi se moglo pomisliti da je telo neprestani izvor zadovoljstva, nova uzbudljiva realnost u kojoj adolescenti isključivo uživaju i kojoj se bezgranično raduju.

Međutim, postoji i druga strana medalje, manje bajkovita, jer je odnos adolescenta prema sopstvenom telu, naravno, mnogo složeniji, ćudljiviji i ambivalentniji. Prihvatanje telesnih preobražaja i intenziviranih nagona dug je i komplikovan proces, na svesnom i nesvesnom planu, koji zahteva aktiviranje celokupnih psiholoških potencijala adolescenta. Telo se menja pod uticajem impulsa iz mozga i to nema nikakve veze sa psihičkim aparatom, s njegovim očekivanjima, eventualnom spremnošću na promene ili željom za njima. Psihički aparat tako ne učestvuje u inicijaciji telesnih promena, on ih jednostavno i u najboljem slučaju prati i njima se prilagođava. S druge strane, kako se sve ove promene dešavaju dosta brzo, nema suviše vremena za prilagođavanje. Telesne promene se mogu zbog toga privremeno doživeti kao strane, neželjene, prinudne, što nosi rizik od rascepa između tela i psihe, pa zahteva od adolescenta dodatan i nimali napor za integraciju u psihički aparat predstave o tom novom telu – novom pre svega po obliću i genitalnoj seksualnosti.

Privikavanje i prilagođavanje na novo telo razlozi su za sklonost adolescenata da provode sate ispred ogledala ili u kupatilu – da se ogledaju, razgledaju, upoznaju, razmišljaju o svom telu, da mu se dive ili zbog njega budu nesrećni. Najveći broj adolescenata vrlo rado i lako eksperimentišu sa svojim telom: menjaju izgled, frizure, šminku, stavljaju minđuše i tetovaže, ističu ono što smatraju lepim, a pokrivaju ili prikrivaju nedostatke ili one delove kojima nisu zadovoljni, ili na koje se nisu privikli. Tako telo postaje poligon za eksperimentisanje, ali i poligon za izražavanje unutrašnjeg sveta – ono što adolescent misli, doživljava i oseća često se može ili mora videti spolja, pa je igra telom često rečitija od verbalnih poruka. Ponekad se telo može pretvoriti u objekt u koji mlada osoba gotovo narcisistički investira, najčešće kroz

razne dijete, vežbe oblikovanja tela, bildovanje. I što su narcisistička ranjivost, osetljivost i frustriranost veće, a nesigurnost izraženija, to su želja i strast ka investiranju u telo, ka njegovom vajanju i preoblikovanju veći. Kao da zadovoljstvo telom treba da nadoknadi nepostojeći osećaj zadovoljstva sobom kao celovitim bićem, nedostatak samopouzdanja i osećaja stabilnog i definitivnog identiteta.

Telo je takođe i nosilac nagona, seksualnog i agresivnog, koji izmiču kontroli i kojima tek treba ovladati. Neki adolescenti pokušavaju da se odbrane od veoma jakih nagona kanališući ih put intelektualizacije. Beskrajno filozofiranje, čitanje, besomučno slušanje muzike, krstarenje internetom, bavljenje politikom može zato biti sofisticirani odbrambeni manevar od nagona, pre svega seksualnog. Sličan manevar je asketizam, najčešće u formi vegetarijanstva, čistunstva, moralnosti, odanosti religiji i sektama, kojim adolescenti pokušavaju da potpuno uguše i ponište nagone s kojim ne mogu drugačije da izađu na kraj. Možda najdrastičniji primer odbacivanja seksualnog nagona i seksualnog tela nude anoreksične adolescentkinje, koje mršavljenjem uništavaju svaki atribut ženskosti i svaki znak seksualnosti. Zbog svega toga može se reći da telo postaje ne samo inicijator sumnji, teskobe i teškoća adolescenta već i mesto, reprezent i središte njegovih unutrašnjih dilema i konflikata. Ukupan odnos adolescenta prema sopstvenom telu rezultat je zapravo kako podsticaja tela, tako i prilagođavanja i odbrambenih manevara psihe.

Veliki broj adolescenata oseća se nelagodno, nesigurno, nekompetentno i nevešto u svom seksualno zreloom telu. Ovaj osećaj sopstvene nefunkcionalnosti, nepripremljenosti i neadekvatnosti budi razne strahove, osećaj nekompletnosti, inferiornosti i stida.

Teskobu takođe izaziva i otkriće roditeljske seksualnosti, nastalo dobrim delom projekcijom sopstvene. Od tog momenta adolescenti skrivaju spoljašnje atribute svoje seksualnosti i izbegavaju bliske fizičke kontakte sa roditeljima. Maženje, sedenje u krilu, uvlačenje u roditeljski krevet postaje nepodnošljivo jer je to sada susret i dodir seksualnih i ravnopravnih tela. Buđenje seksualnosti neminovno

vraća ponovo na scenu i edipalnu situaciju koja vodi, između ostalog, ponovnom raspirivanju incestuoznih (prema suprotnopolnim roditeljima) fantazama i želja. U detinjstvu, incestuozne želje su fantazam čija se realizacija odlaže za neko drugo vreme, vreme „kada budem veliki”, jer su realno neostvarljive, zbog fizičke disproporcije i seksualne nefunkcionalnosti dece. U adolescenciji se ta barijera ruši i incestuozni fantazmi se pojavljuju u punoj snazi, sada sa zastrašujućom mogućnošću realizacije. To je nekada razlog zbog čega adolescenti sa izraženijim edipalnim problemima počinju da se sukobljavaju sa suprotnopolnim roditeljima, s kojima su dotad bili u dobrim odnosima. Sukobi i ratovanja su jedini način da se održi podnošljiva prostorna razdvojenost. Većina adolescenata ponovo odigrava klasičnu edipalnu igru jer je njeno definitivno razrešavanje uslov za kasnije zrele odnose sa osobama istog i suprotnog pola.

U prihvatanju telesnih promena i odigravanju seksualnosti značajnu ulogu imaju masturbacija i započinjanje ljubavnih i partnerskih odnosa. Masturbacija je prirodan način za upoznavanje sa sopstvenom seksualnošću i seksualnim organima, njihovim reakcijama i funkcijama, ali i poželjan način za rasterećenje seksualne napetosti. Međutim, masturbacija kod nekih adolescenata izaziva osećaj stida i razmišljanja o neadekvatnosti i nenormalnosti. U sadašnjoj populaciji adolescenata početak seksualnog života i prvi seksualni odnosi dešavaju se ranije nego nekada, ali ne zato što su današnji adolescenti emocionalno i seksualno zreliji, već zato što prvi seksualni odnos ima i druga značenja – istraživanje sopstvenih mogućnosti i ograničenja, potrebe za nesvesnim rizičnim ponašanjem, dokazivanje među vršnjacima.

Prva zaljublivanja i prvi ljubavni odnosi često vrlo nadahnjuju, ali neretko izazivaju i razne nedoumice i frustracije, pogotovu ako su osećanja neuzvrćena. Prve ljubavi su često vrlo intenzivne i strasne, tada se teži idealu apsolutne bliskosti, potpunom jedinstvu sa partnerom, doživljaju celine. Zato se prekid ovih ljubavnih veza i doživljava tragično, ne samo kao gubitak ljubavnog partnera nego i kao gubitak dela sebe.

Sledeći veliki i neophodni razvojni zadatak predstavlja separacija, odvajanje adolescenata od predstava i odnosa koje su uspostavili i negovali tokom detinjstva, što je uslov za dostizanje psihološke samostalnosti i osećaja nezavisnosti. Do adolescencije su predstave o roditeljima i odraslima u velikoj meri idealizovane, a moraju biti dezidealizovane kako bi adolescenti mogli početi da se odvajaju od njih. Takođe, i odnosi dotadašnje dece s roditeljima moraju da se preobraze, jer to više nisu odnosi nemoćnih (dece) i svemoćnih (roditelja). Adolescenti postaju buntovni, bore se za svoju autonomnost i vrednosti, i tek kada u tom odmeravanju i sukobu s roditeljima osećaju da su ravnopravni – počinju da se osećaju kao (gotovo) odrasle osobe.

U procesu odvajanja od roditelja i transformacija odnosa s njima, grupa vršnjaka je od velike pomoći. Uz vršnjake i s njima, adolescenti se osećaju jednakim i bliskim, razmenjuju iskustva, razmišljanja i sisteme vrednosti, poveravaju se jedni drugima, proveravaju svoje mogućnosti i procenjuju status. Što su adolescenti nesigurniji, to su privrženiji grupi vršnjaka, jer nedostatak ličnog identiteta zamenjuju grupnim. Postojanje i pripadanje grupi vršnjaka stoga ima vrlo važan i pozitivan uticaj na razvoj. Značaj grupe prestaje kada se dostigne određen stepen definisanosti i sigurnosti u lični identitet. Međutim, grupe vršnjaka mogu imati i negativan aspekt i uticaj – kada su sa socijalnog i/ili moralnog aspekta neadekvatne i nepoželjne, kao što su grupe narkomana ili delinkvenata.

Odvajanje od roditelja otvara i širi mogućnosti za nove imitacije i identifikacije, kojima su adolescenti jako skloni, a koje služe obogaćivanju ličnosti adolescenta, odnosno obogaćivanju ličnog identiteta. Dečji idoli i ideali zamenjuju se nekim novim koji, nažalost, ne moraju uvek da budu pozitivni, ali imaju psihološku funkciju zamene i nadoknade starih, odnosno funkciju narcisističke reparacije i reparacije izgubljenog infantilnog objektnog sveta. Bez obzira na rizik od identifikacije s negativnim figurama, ovaj proces vodi ka

obogaćivanju i formiranju definitivnog identiteta, kao jednom od bazičnih ciljeva adolescencije.

DEZORGANIZACIONI POTENCIJAL ADOLESCENCIJE

Adolescentni proces, sa svom psihodinamikom značajnih transformacija, uvodi adolescente u situacije i stanja značajnih dilema, teskoba, nelagodnosti, kontradiktornosti i paradoksa. Stalno prisutna, a vrlo često brzo promenljiva mešavina dečjeg i odraslog ponašanja i funkcionisanja, narcisističkog i objektnog, spoljašnje i unutrašnje realnosti, aktiviranje ranih deficita i aktuelnih konflikata, osećanja zavisnosti i potrebe za nezavisnošću, nemoći i svemoći – čine da se adolescenti veoma često osećaju dezorganizovano i haotično. Biti dete, voljeno i zaštićeno, adolescentima jeste u nekoj meri i nekim okolnostima i dalje privlačno i povremeno potrebno, ali je s druge strane i u drugim okolnostima nepodnošljivo i neprihvatljivo, jer ih ometa u osećaju i funkcionisanju gotovo odraslog. Sačuvati sebe i svoj narcisizam, a istovremeno težiti i stvarati nove odnose sa drugima, koliko je inspirativan i obogaćujući, toliko je i rizičan poduhvat – po osećaj sopstvenosti i mogućnosti gubitka sebe. Polupropustljiva barijera između unutra (intrapsihičkog) i spolja (spoljašnje realnosti) u adolescenciji postaje *vrlo* propustljiva i izaziva strah u adolescentu od velike količine sadržaja koji će izaći iz njega ili ući u njega.

Bura adolescentnih preobražaja reaktivira i izvlači na površinu neke stare deficite koji su bili prikriiveni u detinjstvu, zbog jednostavnosti dečjeg života i nevelikih očekivanja i zahteva od deteta. U tom periodu, adolescent ima mnogo više zahteva i očekivanja od sebe – kao i njegova okolina – a uloge i relacije mnogo su kompleksnije, pa razne nefunkcionalnosti postaju vidljivije. Sve ovo takođe aktivira i neke nove dileme i konflikte, kako u samom adolescentu, tako i u njegovim ulogama i odnosima sa drugima. Biti zavisn je sigurno i

udobno, ali biti nezavisan je potreba i težnja koja daje osećaj slobode i ostvarenosti, ali i strah od osećaja odbačenosti ili napuštenosti. U svoj toj mešavini starog i novog, želja, potreba, očekivanja i zahteva, adolescenti se osećaju nekada nemoćno, nekada moćno, pa i svemoćno. Osećati se sigurno ili moćno gotovo je imperativ adolescencije, kojim se, između ostalog, objašnjavaju i neka vrlo negativna ponašanja doskora uspešnih i vrlo pozitivnih adolescenata.

Tako duboke i sveobuhvatne promene koje nosi adolescentni proces ponekad preplavljaju biće, pa adolescent ne može da ih obradi u okviru svog psihičkog aparata, što prouzrokuje psihopatološke fenomene. Kapacitet za mentalizaciju, simbolizaciju i elaboraciju individualan je i promenljiv. Kod nekih adolescenata, u određenim trenucima i situacijama čak i sitne frustracije proizvode psihopatološke fenomene zato što su im bazični kapaciteti mali ili je njihova aktuelna funkcionalnost nedovoljna. Kod nekih drugih, intenzitet, trajanje ili udruženost većeg broja frustracija bude preplavljujuća jer njihov psihički aparat ne može da ih obradi, iako je u osnovi dobrog kapaciteta.

Međutim, osim intrapsihičkih promena i turbulencija, na stanje, funkcionisanje i ponašanje adolescenata značajno utiču i atmosfera, dešavanja i odnosi sa okolinom – porodicom, vršnjacima, odraslima...

ADOLESCENT I NJEGOVA OKOLINA

Okolina adolescentima nije neophodna kao što je deci u fazi formiranja njihovog psihičkog aparata, ali je i dalje potrebna zbog transformacija psihičkog aparata i psihosocijalnog funkcionisanja u adolescenciji. Stanje, situacija i odnosi pre svega sa vršnjacima, u školi, porodici i široj društvenoj zajednici, mogu da budu korisni, ali i otežavajući za adolescenta. Kako intrapsihička dešavanja preplavljuju adolescente, tenzija se širi na okolinu, koja sada postaje neka vrsta proširenog, spoljašnjeg psihičkog prostora.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
AUTORI	7
 Vojislav Ćurčić SAZREVANJE IZMEĐU BAJKE I PSIHOLOGIJE	11
 Milica Pejović Milovančević, Marija Mitković Vončina ŠTA SE DOGAĐA SA MOZGOM U ADOLESCENCIJI?	25
 Lakić Aneta U KORAK SA ADOLESCENTOM NOVE GENERACIJE, OBAVEZNI LIKOVI I OTVORENA PITANJA	38
 Ivan Ilić MIT O ADOLESCENTNOJ KRIZI – PSIHOTERAPIJSKI ASPEKTI	49
 Veronika Išpanović VRŠNJAČKO NASILJE: KORENI I POSLEDICE	61
 Jelena Radosavljev Kirčanski LJUBAV PREKO NETA – (ZLO)UPOTREBA DRUŠTVENIH MREŽA	71
 Dragana Krasić TETOVAŽE: MODA, TREND, PSIHOLOGIJA	80

Snežana Alčaz SAVREMENE ADIKCIJE – „NAVUČENI” NA PONAŠANJE	89
Vesna Brzev Ćurčić, Olivera Aleksić Hil, Oliver Vidojević, Danijela Galović OKRUGLI STO: ADOLESCENTI (NI)SU ANĐELI – PSIHOPATOLOGIJA DESTRUKTIVNOSTI	102
Jasminka Marković, Jelena Srdanović Maraš NESUICIDALNO SAMOPOVREĐIVANJE KOD MLADIH	130
Aleksandra Stojadinović SOMATOFORMNI POREMEĆAJI U PEDIJATRIJSKOJ PRAKSI	141
Marija Đurović STID KOD OSOBA S POREMEĆAJIMA ISHRANE	152
Radmila Ristić Dimitrijević AKUTNA PSIHOZA PRAĆENA AGRESIVNOŠĆU U ADOLESCENCIJI – KARAKTERISTIKE I URGENTNI TRETMAN	171
Vladimir Borovnica PSIHOTERAPIJSKI PRISTUPI ZASNOVANI NA DOKAZIMA U RADU SA ADOLESCENTIMA	184
Sanja Životić PARANOIDNO-SHIZOIDNA I DEPRESIVNA POZICIJA NA PSIHODRAMSKOJ SCENI	196

Grupa autora
ADOLESCENCIJA
ŠANSNA, ROMANSNA I PSIHOPATOLOGIJA

Za izdavača
Dijana Dereta

Priredio
Vojislav Ćurčić

Lektura i korektura
Tijana Petković

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-242-2

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2019.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

159.922.8(082)

616.89-008-053.6(082)

615.851-053.6(082)

ADOLESCENCIJA : šansa, romansa i psihopatologija /
priredio Vojislav Ćurčić. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta,
2019 (Beograd : Dereta). – 204 str. : ilustr. ; 21 cm. – (Biblioteka
Posebna izdanja / [Dereta, Beograd])

Tiraž 1.000. – Str. 5–6: Predgovor / Urednik [V. Ćurčić]. –
Autori: str. 7–9. – Napomene i bibliografske reference uz radove.

ISBN 978-86-6457-242-2

a) Адолесценција – Зборници

b) Психотерапија – Адолесценти – Зборници

COBISS.SR-ID 275327756